

Saker och ting med deras rätta namn

Al Burke

*Minnestal om Olof Palme till
Stenungsunds, Tjörns och Orusts arbetarkommuner*

28 februari 2001

Jag har bjudits hit i kväll för att tala om Olof Palme, och det gör jag mer än gärna. Det har varit underligt tyst om denne enastående figur, inte minst bland förmenta partivänner. För ett tag sedan talade jag till exempel med ett före detta socialdemokratiskt statsråd som nämnde att han alltid hänvisar till Olof när han är ute och talar bland folk. "Efteråt" anmärkte han, "det kommer alltid några i publiken fram till mig och tackar för att jag påminde om Palme: 'Det finns ingen annan som gör det,' säger de."

Märkligt. . . eller kanske inte så märkligt, med tanke på vad som hänt med socialdemokratin sedan Palme röjdes undan för femton år sedan.

Som så många andra i min ålder hörde jag namnet Olof Palme först i samband med Vietnamkriget. Då bodde jag i mitt före detta hemland där jag jobbade vid en landsortstidning i New Jersey. En dag i början av 1960-talet vände chefredaktören sig till staben och frågade: "Hur stavas Vietnam?"

Snart skulle nästan alla kunna stava Vietnam, och Olof Palme skulle inleda sitt kraftfulla motstånd mot det amerikanska kriget. I Gävletalet den 30 juli 1965 sade han bland annat följande: "Vi möter den enskilda människoöden på ett förfärande enkelt sätt. Vi ser bilder av plåga och tortyr, av stympade barn, lemlästade människor. . . . Vår reaktion är medkänsla, en känslans upprördhet inför ett meningslöst lidande. Ty förbrytelsen blir alltid en förbrytelse, och terrorn förblir alltid terror, även om den utförs i namnet av höga mål och principer. . . ."

"Det är en illusion att tro att man kan möta krav på social rättvisa med våld och militära maktmedel. . . ."

"Jag vet inte om bönderna i Vietnams byar — för det är ju om Vietnam som jag mest har talat — har några utopier, några drömmar om framtiden. De intryck man får förmedlar en känsla av hopplöshet och resignation, av förvirring och förtvivlan över en maktpolitisk kamp som går ut över deras livsbetingelser. Drömmer de om framtiden, sker det förmodligen i enkla kategorier: en tillvaro i fred, utan svält, och där deras människovärde respekteras. För dem ter sig den utopin sannolikt överklig och avlägsen. För oss verkar den beskedlig och självklar. Det ger också en bild av kontrasterna i dagens värld."

”Men bryter man den geografiska måttstocken till ett tidsperspektiv, blir bilden ganska lika. Det var väsentligen en utopi av samma slag som utgjorde drivkraften för arbetarrörelsens pionjärer. De drömde om ett samhälle som kunde ge människovärde, bröd, arbete och trygghet. Den framtidsvisionen gav handlingskraft och framtidstro, även om den tedde sig avlägsen och överklig. I dag ter den sig också nog så beskedlig och självklar. Ty väsentligen har just gårdagens utopier blivit dagens verklighet.”

Enda hederliga undantaget

Redan i detta korta utdrag kan man skönja ett flertal av de huvudteman som Olof Palme ständigt skulle återkomma till under hela sin politiska gärning. Det gäller till exempel kopplingen mellan den svenska arbetarrörelsens grundprinciper och händelser långt bortom landets gränser. När det gäller Vietnamfrågan sade han 1973: ”Jag höll mitt första tal om Vietnam i 1954, då mot det franska kriget i Indokina, och sedan dess har jag egentligen bara upprepat samma tal i 20 år.”

Det går inte att överskatta vikten av Palmes ledarskap i denna fråga. Dagens Nyheters utsände i Washington vid den tiden, Sven Öste, har skrivit om ”den betydelse som Palme hade för ’duvorna’ i Senaten samt för hela anti-krigsrörelsen, i synnerhet vid universiteten. Hans principiella ställningstagande och de svenska protesterna stärkte denna sida av inbördeskampen i USA, som till slut fick rätt.”

Enligt Bob Musli, ordförande i Läkare mot kärnvapen som 1985 fick Nobels fredspris: ”Till oss som kämpade mot kriget var Palme en ledstjärna av mod och ren sanning. När man tänker på den förödelse som USA orsakade överallt i Indokina, kunde ingen kritik vara för hård. Den är särskilt viktig när den kommer från ett respekterat lands statshuvud.”

En annan som tycker likadant är Daniel Ellsberg, en nyckelfigur i anti-krigsrörelsen: ”Jag tyckte hela tiden att våra allierade och andra länder svek sitt ansvar med sin tystnad. Sverige var det enda hederliga undantaget.”

Klarsynt och konsekvent

Det var ju samma sak med en lång rad andra utrikespolitiska frågor samt stora delar av inrikespolitiken. Bland de faktorer som gjorde honom så effektiv var hans klarsynta och konsekventa hållning i fundamentala frågor. Detta underströks av Ingvar Carlsson när han kort efter mordet iakttog att: ”Olof Palme var mycket klar i ideologiska frågor. Just därför tvekade han inte att ta strid när det var nödvändigt. Det senaste exemplet på det är den senaste valrörelsen, då han hårt angrep den moderata nyliberalismen. Det var nödvändigt eftersom de bärande delarna i vår välfärdspolitik hotades.”

Detta har nyligen spegelvänt bekräftats av tidningen Dagens Industri som häromveckan firade sin 25-årsdag med rubriken ”Den kapitalistiska revolutionen: Olof Palme fördröjde omvandlingen.”

Av alla dessa skäl är det ingalunda konstigt att dåvarande FN-generalsekreterare Perez de Cuellar vid Palmes begravning kunde konstatera: ”Över hela världen är Sverige idag liktydigt med idealen om fredlig stabilitet och medmännisklighet”.

På denna dag, då vi hedrar Olof Palmes minne, känns det särskilt angeläget att ställa frågan om hur det står till med "de bärande delarna" i den socialdemokratiska politiken, såväl inrikes som utrikes. Hur väl och troget har partiet förvaltat det arv som Olof Palme lämnat efter sig?

Trots att jag inte är medlem i något parti, tänker jag göra ett försök att svara på denna fråga. Detta övermod kan nog ursäktas av det faktum att SAP under så lång tid varit det statsbärande partiet i Sverige, varför dess utveckling ofrånkomligen blir en angelägenhet för alla svenskar samt eventuellt för hela världen. Jag vill dock betona att följande iakttagelser enbart är mina, och har ingen koppling till någon som helst organisation som jag råkar vara med i.

Tydliga tendenser

Jag har nu bott i Sverige i drygt tolv av de femton år som gått sedan skottet på Sveavägen, och kan konstatera att det under denna tid har hänt en del positiva saker. Bland annat har landet klarat av sin värsta ekonomiska kris sedan 1930-talet. Dessutom fortsätter svenskarna att åstadkomma stora dåd inom många olika områden däribland idrott, musik, vetenskap, litteratur, teknik och, inte minst, näringsliv.

Allt detta visar den inneboende styrkan i den svenska ekonomin och det svenska samhällsbygget. Men det handlar till stor del om insatser som gjorts för länge sedan. Att till exempel Sverige ligger i täten när det gäller informationsteknologi är en följd av de satsningar på det mänskliga kapital som gjordes både före och under Palmetiden. När man betraktar vad som har hänt sedan dess blir bilden avsevärt mörkare.

Man bör se denna dystra sanning i vita ögat. Olof Palme lärde oss att det är viktigt att kalla saker och ting med deras rätta namn: Det som nu pågår i Sverige är ett fruktansvärt svek mot de principer som han under större delen av sitt liv kämpade för. Bara på rak arm kan nämnas följande:

- Palmes efterträdare har anammat väsentliga delar av nyliberalismen, och därmed underkastat politiken en flock internationella pengamäklare som av allt att döma hyser oförståelse och förakt för det socialdemokratiska samhällsbygget.
- Som en följd av detta har Sverige nyligen genomgått sin värsta ekonomiska kris sedan 1930-talet. Men i stället för att göra en riktig analys av krisens orsaker gick den socialdemokratiska ledningen ut till folket med det missvisande och förmodligen lögnaktiga budskapet om att "vi har levt över våra tillgångar". Effekten av detta budskap samt den politik det hörde till var att starkt fördjupa krisen.
- Röntan har blivit den politiska faktor som är överordnad allt annat. Den är nu viktigare än demokratin, viktigare än självständighet, och viktigare än sammanhållning inom arbetarrörelsen. Detta har partiledaren Göran Persson tydligt bevisat med sin knappast oväntade kovändning i EMU-frågan.
- För att blidka pengamäklarna har man skurit ner så hårt i den offentliga sektorn att det skapat stora brister och öppnat för privata alternativ, påhejade av ledande socialdemokrater.

- Privata skolor drivs i vinstsyfte med skattepengar som ofta överskrider de summor som de offentliga skolorna får.
- Trots löftet att nedskärningarna inte skulle gå ut över de svagaste grupperna i samhället, så blev det naturligtvis just det som hände.
- Tandvården har återigen blivit en klassfråga. Ingvar Carlssons lösning för detta tycks vara att landets alla mödrar, som hans egen mor en gång gjorde, skall "avstå från i princip allt för egen del" för att på så vis kunna fixa vackra leenden åt sina barn.
- Tillsammans med några kompisar från näringslivet har statsminister Perssons närmaste man gått ut i DN-debatt med budskapet om att svensken lider av självömkan. "Krav på andra — staten, politikerna, företagsledarna; bara det är någon annan — är vanligare än krav på egen aktivitet" hette det bland annat. Sedan beklagade de sig över att "det offentliga samtalet brutaliseras".
- SVT:s nu populäraste program är ett frosseri i mobbning, uteslutning och rå egoism. Detta påfund har med stor framgång exporterats till USA, som ju betyder att trafiken i TV-skräp nu går i omvänd riktning.
- I brist på övertygande argument, har ledningens kupppartade utspel om EU-anslutningen obönhörligen följts av olika försök att hota, manipulera och lura gräsrotterna till att finna sig i den nya odemokratiska ordningen. De flesta EU-skeptiker och -kritiker, som ju representerar majoritetsopinionen, har systematiskt rensats ut eller petats ned, medan andra tycks ha lärt sig hålla tand för tunga.
- Svenska passet har bytts ut mot EU-passet där Sverige får en underordnad plats.
- Precis som man lätt kunde förutse har EU-anslutningen inneburit ett stegvist närmande till Nato. Redan nu har Sverige observatörer i Nato:s huvudkvarter, anordnat Nato-övningar, gått ihop med Nato-länder för att sälja vapen m.m.
- Som medlem i EU har Sverige en skarpt beskuren frihet att bedriva en självständig utrikespolitik. Till och med inom FN måste Sverige underordna sig EU:s gemensamma politik.
- Sverige skall nu bidra med trupper till EU:s nya militärstyrka på, till att börja med, 60,000 man — nästan dubbel så många som FN har till sitt förfogande. Enligt det imperialistiska språkbruket, är syftet med denna styrka att "försvara EU:s intressen" inom en radie av 400 mil från Bryssels. Som Maj-Britt Théorin påpekat, handlar det alltså om ett område som sträcker från Peking till Ecuador.
- Olof Palmes nuvarande efterträdare har anslutit sig till USA/Natos angreppskrig i Balkan och har flitigt spridit den krigspropaganda som kokades ihop för att motivera detta katastrofala äventyr.
- På alla möjliga sätt har regeringen Persson gjort Sverige till en lydstat till USA. En högt uppsatt tjänsteman hos supermakten har belåtet kunna konstatera att, "Nuförtiden har vi inga problem som helst med Sverige."
- Man har lagt fram ett förslag till ett nytt partiprogram där begreppen solidaritet och neutralitet inte finns med.

Detta är bara ett litet axplock från de många tecknen på den fortskridande upplösningen av Olof Palmes och svenska folkets Sverige. Men trots att dessa tendenser nu blivit tydliga, är det svårt att skönja någon sammanhållen ideologisk linje bakom det hela. Man får snarare intrycket att det handlar om en rad oplanerade eftergifter till rådande krafter, vare sig det är EU, marknaden eller USA som trycker på.

Oförankrad glidning

Utan en fast ideologisk förankring, av den sort som Olof Palmes politik bottnade i, blir det en evig glidning mot olika maktcentra. Denna tendens syns med särskild tydlighet i regeringen Perssons anpassning till *Pax Americana* i bland annat fallet Jugoslavien. Innan angreppskriget inleddes var det fortfarande regeringens linje att konflikten måste lösas inom FN:s ram, att ett bombkrig skulle förvärra problemet snarare än lösa det, o.s.v. Med andra ord den gamla, goda utrikespolitik som socialdemokraterna traditionellt utövat.

Men så snart USA/Nato gick till anfall — med precis de förfärliga konsekvenser som regeringen hade varnat för — så gjorde man ännu en kovändning och anslöt sig till bombkriget. "Jag har ingenting till övers för dem i och utanför arbetarrörelsen som kritiserar bombningarna" har Sveriges socialdemokratiska statsminister sagt, och har till och med lovordat USA för att det har "ställt upp" med sina attackplan och bomber.

För att motivera detta svek har regeringen idogt spridit den tillhörande krigspropagandan — och gör det ännu i dag, trots att alla dessa lögner och fabrikationer nu i vanlig ordning har avslöjats. Man känner sig nog så illa tvungen, då alternativet vore ju att erkänna ens delaktighet i ett ytterst allvarligt brott mot folkrätten som fördjupat Balkankrisen och skapat nya spänningar i såväl denna region som i hela världen.

Visst är det så att USA nuförtiden har "inga som helst problem med Sverige". Tills vidare behöver inte supermakten slösa bort en enda tanke på möjligheten att någon socialdemokratisk ledare kommer att ställa till det genom att kalla saker och ting med deras rätta namn. I stället har Olof Palmes arvtagare blivit duktiga på att "förstå" saker och ting, som till exempel när dåvarande utrikesminister Lena Hjelm-Wallén häromåret uttryckte sin förståelse för att frihetens land tog sig friheten att bomba civila mål i Sudan och Afghanistan — därför att någon hade lagt en bomb intill USA-anläggningar i Kenya och Tanzania.

När det gäller USA:s globala anspråk och maktspråk, som nu sträcker sig till yttre rymden, är regeringen Persson uppenbarligen i stånd att förstå precis vad som helst. Det enda som den inte tycks ha förståelse för är den sorts upplysta politik som Olof Palme satsade på. Det har gått så långt att, om Vietnamkriget eller någonting liknande skulle inträffa idag, skulle med all sannolikhet dagens socialdemokratiska regering "förstå" detta — och till och med förklara för svenska folket varför man måste stödja USA nu när det så frikostigt ställt upp.

Gårdagens "enda hederliga undantag" har nu under Göran Perssons ledning tagit sin underordnade plats i flocken.

Splittringen är ett faktum

För att travestera på ett känt Palmecitat: "Det fantastiska är att detta fortsätter, att dessa satans svikare får hålla på som det sker." Ty det är så att den politik som hans efterträdare bedrivit går stick i stäv mot folkets vilja, och i synnerhet mot majoriteten inom socialdemokratien.

Större delen av svenska folket vill inte överge folkhemmet för den nyliberala djungeln, med det två tredjedels-samhället (eller ännu värre samhälle) som detta innebär. En stor majoritet vill inte gå med i Nato, och inte heller med i EMU. Det är bara motvilligt att de flesta nu funnit sig i det faktum att de för fem år sedan låtit sig hotas och luras in i EU. (För en beskrivning av denna osmakliga process, se "Doubtful Referendum" i *Great European Expectations*.¹)

Ändå fortsätter den minoritet som erövrat makten att knuffa och dra hela landet längs den väg som stakats ut av marknaden och USA. Hur kan detta hända, i ett land som tidigare betraktats som ett demokratiskt föredöme?

Det finns nog flera förklaringar, bland andra det faktum att svensken av hävd gör nästan vad som helst för att slippa bråk. Det är ett djupt rotat kulturellt särdrag, att släta över konflikter för att kunna uppnå konsensus, och detta har särskilt präglat arbetarrörelsen. Samförståndsandan är helig, och Olof Palme själv betonade hur viktigt det var att värna om sammanhållningen inom rörelsen. Man skall i alla väder hålla ihop och undvika splittring.

Men nu är det för sent att varna för splittring inom arbetarrörelsen. Det är redan ett faktum; och det har inte orsakats av den socialdemokratiska majoriteten, utan av den marknadsliberala minoriteten som erövrat makten. Valresultaten talar ju sitt tydliga språk: Under hela Palmetiden låg siffrorna stadigt kring 45 procent. Nu pendlar partiet mellan 30 och 35 procent, då stora skaror gått över till Vänsterpartiet eller till soffan.

Men det är en ras som tagits med ro av partiledaren Göran Persson, som har sagt att det blir inget problem med att i fortsättning regera med stöd av omkring en tredjedel av väljarna. I vissa avseenden kan det till och med vara fördelaktigt: Ju fler äkta socialdemokrater som lämnar partiet, desto starkare grepp får de marknadsliberaler som stannar kvar.

Denna problematik har en del missnöjda partimedlemmar väl förstått. Vid förra årets LO-kongress talade jag till exempel med en känd ekonom som sade så här: "Jag hade mycket gärna gått över till Vänsterpartiet för länge sedan, eftersom dess politik i allt väsentligt stämmer med LO:s program. Men om alla gör det, då finns bara de så kallade 'förnyarna' kvar och gud vet vad de i så fall kommer att hitta på."

Att lära av historien

En annan viktig faktor som säkert bidragit till den demokratiska majoritetens egendomliga passivitet är den fromma förhoppning att läget egentligen inte är så bedrövligt som det ser ut. Trots allt går världen sällan under. Men ibland gör det, faktiskt, och i detta sammanhang kunde man nog dra viktiga lärdomar av historien, inklusive denna om Nazityskland. En återkommande fråga är varför tyska folket inte reagerade tidigare mot den fara som Hitler och nazismen så tydligt utgjorde. Alla

tecken var ju helt synliga, huvudinriktningen var uppenbar. Hur kunde så många välinformerade och annars kloka människor låta detta ske?

Nu menar jag självfallet *inte* att det finns en direkt parallell mellan 1930-talets Tyskland och dagens Sverige. Vid det här läget handlar det inte om något hot i denna stil eller storleksordning. Men de psykologiska mekanismer som gäller är nog desamma nu som då. Särskilt om man har det någorlunda väl förspänt vill man gärna inte tro att ens värld håller på att gå under. Detta är ju mänskligt och det hjälper att förklara varför, som Oscar Wilde iakttagit, "Vi lär oss av historien att vi inte lär oss av historien."

Men om 10-20 år, när vi vaknar till ett Sverige som blivit till en mindre delstat i Europas Förenta Stater — med i bästa fall ett två tredjedels-samhälle som skickar sina söner till Makedonien eller Colombia för att med våld och sina kroppar försvara EU:s och/eller USA:s intressen — kommer vi säkert att precis som så många tyskar efter andra världskriget ställa frågan till oss själva: "Hur kunde vi vara så blinda och därmed så dumma? Alla tecken fanns ju där, och det var ju alldeles uppenbart vad marknadsliberalerna hade för avsikter."

Låter det kanske överdrivet? Begrunda i så fall det föregående axpocketet från den mycket längre listan över alla ändringar i nämnda riktning som inträffat under de senaste tolv åren.

Marknadens villkor

Klart är att den socialdemokratiska ledningen anser att dessa ändringar varit nödvändiga under rådande omständigheter. Men till stor del är de omständigheterna följden av en rad olyckliga beslut som ledningen själv varit med om att fatta, som till exempel avregleringarna som ledde till bankkrisen, "århundrades skattereform" som undergrävde statsfinanserna, det vansinniga försöket att behålla en fast växelkurs, EU-anpassningen av den ekonomiska politiken m.m.

Det vore både klädsamt och lärorikt om man skulle erkänna detta. Men i stället har man gått ut med samma budskap som högerkrafterna såväl inom som utanför Sverige, nämligen att det socialdemokratiska samhällsbygget under Palmetiden blev grovt överdimensionerat och kraftigt måste skäras ned. Visst har man, nu när ekonomin går i hög fart, kommit med en och annan återställare — men bara på nyliberalismens villkor. Hur blir det med detta nyvakna intresse i den gemensamma sektorn vid nästa lågkonjunktur, när de svaga grupperna är mest utsatta? Av allt att döma blir det ungefär som under 1990-talets självförvållade kris. (För en mer utförlig diskussion av dessa frågor, se *The Price of Everything*, särskilt avsnitten med underrubrikerna "The Return of *Laissez-faire*" och "The Politics of Self-delusion".²⁾)

Nej, det har blivit marknaden som sätter gränserna för vad som är möjligt i politiken, och den fortsätter att trycka på i riktning mot lägre skatter, mindre offentlig sektor, ökad privatisering, mer av egoism samt ett ständigt krympande samhällsperspektiv. När man underkastat sig denna ideologi, med sina olika trossatser, är det bevisligen svårt att slippa undan. Trycket lär inte vara mindre om Sverige går med i EMU.

Därför är det inte särskilt intressant om vissa inom regeringen, kanske till och med statsministern, menar allvar när de bedyrar att de inte vill något annat än att återställa

den svenska välfärden. De *får* inte: Med sina egna beslut har de målat sig och landet in i ett hörn, och det förklarar nog varför gapet mellan ord och handling blivit allt större.

När det gäller utrikespolitiken finns det inte ens något gap: Man har totalt anpassat Sveriges en gång så omhuldade politik till EU:s och USA:s intressen. Det betyder bland annat att man inte skall tillskriva någon som helst betydelse till regeringens försäkringar att man inte håller på att glida in i Nato. Det är ju en fullt synlig process som pågår för öppen ridå.

Den enda frågan är om den socialdemokratiska ledningen lyckats övertyga sig själv att den inte gör vad den faktiskt gör. Denna möjlighet kan inte uteslutas, då människor som bekant har en närmast obegränsad förmåga att lura sig själva. Det föreligger en särskild stor risk för självbedrägeri bland makthavare om de aldrig får något riktigt motstånd, och det har den marknadsliberala minoriteten hittills inte fått.

Att hedra Palmes minne

Som tidigare noterats beror denna brista på motstånd till stor del på den svenska konsensuskulturen och den heliga samförståndsandan. Dessa faktorer har haft en väldigt hämmande effekt på den demokratiska processen inom partiet, och den marknadsliberala minoriteten har kunnat utnyttja detta — om medvetet eller omedvetet spelar inte någon större roll.

Det är nog dags att erinra sig om Ingvar Carlssons ord om Olof Palme: "Han tvekade inte att ta strid när det var nödvändigt." Visst vore det trevligt om det inte vore nödvändigt — om nu den marknadsliberala minoritet som splittrat partiet skulle erkänna sina felsteg och helt lägga om sin politik. Men det är mycket begärt av människor, att frivilligt förkasta allt de tidigare satsat på, och det finns inte heller något tecken på att den nuvarande ledningen ens tänkt tanken. Den har blivit fången av sina egna misstag och sin egen retorik, samt förmodligen av det beröm som den fått av det nyliberala etablissemang som nu härskar över världen.

Jag skulle mycket gärna vilja ha fel, men så vitt jag kan förstå finns det i nuläget bara två alternativ: Antingen måste majoriteten i det socialdemokratiska arbetarpartiet återställa demokratisk ordning, eller så finns det snart knappast någonting kvar av Olof Palmes Sverige — det land som större delen av såväl svenska folket som omvärlden vill bevara.

Klart att man bävar inför blotta tanken på en revolt, och omvälvningen blir långt ifrån smärtfri. SAP:s härskande minoritet kommer knappast att frivilligt lämna makten ifrån sig, och från "marknaden" kan man räkna med en häftig reaktion på varje försök att återställa äkta socialdemokrati i Sverige. Då stora delar av landets suveränitet redan skänkts bort, blir det väldigt dyrt att återköpa dess integritet. Dessutom kunde man räkna med en destabiliseringskampanj orkestrerad av CIA och dess olika samarbetspartners inklusive internationella nyhetsmedier.

Å andra sidan kunde man också räkna med en del stöd från folk överallt i världen som tidigare sett till Sverige som ett föredöme. Sverige har många vänner runt om på jorden — många fler än de flesta svenskar tycks ana — och detta är i allra högsta grad Olof Palmes förtjänst.

Just nu bildas det en världsomfattande motståndsrörelse mot nyliberalismen som fått sitt uttryck i bland annat protesterna i Seattle och Prag. Med hjälp av denna rörelse kunde man till exempel organisera bojkotter och andra aktioner mot företag och finansiella institutioner som försöker strypa demokratin i Sverige. Detta land kunde väl gå i spetsen för en global motståndsrörelse mot nyliberalismen. Det vore det bästa tänkbara sätt att hedra Olof Palmes minne, eller hur?

Jag förstår om det låter skrämmande, och man skulle önska att Olof Palme fanns kvar att leda kampen. Men kom ihåg att han aldrig hade blivit till den ledande gestalt han blev om han inte hade fått ett brett stöd från en väsentlig del av svenska folket. Hans politiska gärning var således ett uttryck för det finaste som Sverige har att erbjuda världen och sig självt.

I själva verket finns Olof Palme kvar, i form av det oerhört värdefulla tankegods som han lämnat i arv. Om vi försummar eller förskingrar detta arv, så gör vi oss till mindre än vi är — och detta är av ovannämnda skäl en angelägenhet inte enbart för oss, utan för hela världen.

Vietnam i våra hjärtan

Det finns ännu ett viktigt sätt att i handling hedra Olof Palmes minne — att återuppliva Sveriges en gång så starka engagemang för Vietnam och övriga Indokina. De flesta tror nog att Vietnamkriget slutade 1975, då landet återförenades och den sista USA-soldaten försvann. Det var minsann slutet för USA, men krigets efterföljder kommer att plåga Vietnam långt in i framtiden.

Det lämnade efter sig ett fasansfullt arv som nästan är ofattbart. Ni kanske sett avbildad i filmer eller TV det monument över kriget som upprättats i Washington, en mur inristad med namnen på alla USA-soldater som dödades under kriget. Den är ca. 150 meter lång. En jämförbar mur med namnen på alla vietnameser som dödades skulle behöva vara ca. 45 kilometer lång.

Det är ett land som fick utstå dubbel så mycket bomber och annat sprängmedel än den mängd som användes på hela jorden av alla sidor under hela andra världskriget — på en areal som är mindre än fyra procent av USA:s. Kvar i landskapet finns 23 miljoner bombkratrar (det skulle motsvara ca. 644 miljoner i USA), samt några 3,5 miljoner odetonerade landminor (ca. 98 miljoner i USA) som redan skördat nästan lika många offer som USA upplevde under hela kriget. Enorma skogsområden avlövdades med giftiga kemikalier som kommer att spöka bland hela befolkningen i flera generationer framåt.

Efter bombkriget fortsatte USA att attackera Vietnam med ekonomisk krigföring via påtryckningar på allierade länder och internationella finansinstitutioner samt ett omfattande handelsembargo m.m. Genom sitt inflytande på internationella medier, inklusive Svenska Dagbladet och Sveriges Radio, har USA bedrivit en propagandakampanj som effektivt isolerat Vietnam från världsopinionen. Och detta är bara en del av det lidande som lilla, fattiga Vietnam fått utstå från sin mäktiga plågoande på andra sidan Stilla havet.

I Gävle 1965 sade Olof Palme om Vietnams bönder: "Drömmer de om framtiden, sker det förmodligen i enkla kategorier: en tillvaro i fred, utan svält, och där deras män-

niskovärde respekteras." Sedan dess har bomberna slutat regna ner från himlen, men av ovannämnda skäl finns det långt kvar till en människovärdig existens för stora delar av befolkningen.

Därför har *Föreningen Levande Framtid*³ bildats i syfte att sprida kunskaper om Vietnams tragiska öde samt att främja kontakter mellan våra två länder. Bland aktuella insatser är ett projekt för att etablera ett nätverk av vänskolor mellan Vietnam och Sverige, samt en internationell konferens⁴ om krigets långsiktiga miljökonsekvenser, som provisoriskt planeras till sommaren 2002.

Med sina ytterst begränsade medel bedriver föreningen också folkbildning om Vietnamkriget och andra brott mot mänskligheten som begåtts av USA och dess allierade. Uppslaget till detta projekt var Göran Perssons folkbildningskampanj om Förintelsen, *Levande Historia*.

Detta initiativ har med all rätt fått mycket beröm. Men egentligen är det inte särskilt modigt eller riskabelt att kritisera Hitler och Nazityskland, som inte längre finns med. Det känns mycket mer angeläget att noga granska dagens enda supermakt samt att upplysa svenska ungdomen om Vietnamkriget, det värsta brottet mot mänskligheten sedan andra världskriget. *Levande Framtid* ställer gärna upp för ett sådant initiativ om det utförs under samma villkor och med samma finansiella stöd som *Levande Historia*.

Jag tänker avsluta med ännu ett citat av Olof Palme, som känns dagsfärskt fast det är från hans första maj-tal 1966. Så här sade Olof Palme till folket i Malmö på denna dag:

"I alla tider har människorna levat i fattigdom och elände, förnedrats av hunger och okunnighet, plågat varandra och drivits ut i krig.

"Men ändå är allting inte lika: Det nya är att vi fått fördjupad kunskap. Det nya är framför allt att vi börjar visa en vilja att ta ansvar för varandra.

"Det är därför inte meningslöst när vi reagerar, tar ställning och efter måttet av vår förmåga försöker påverka utvecklingen."

* * *

Noter

1. Great European Expectations. Nordic News Network, 4 juli 2001
<http://www.nnn.se/n-model/eu/eu.htm>
2. The Price of Everything. Nordic News Network, juli 2000
<http://www.nnn.se/n-model/price/price.htm>
3. Levande Framtid
<http://www.nnn.se/levande.htm>
4. Environmental Conference: Cambodia, Laos, Vietnam
<http://www.nnn.se/environ.htm>